

Eläinten lajinomainen käyttäytyminen ja kouluttaminen hyvinvointityöhön

Jirka Vierimaa

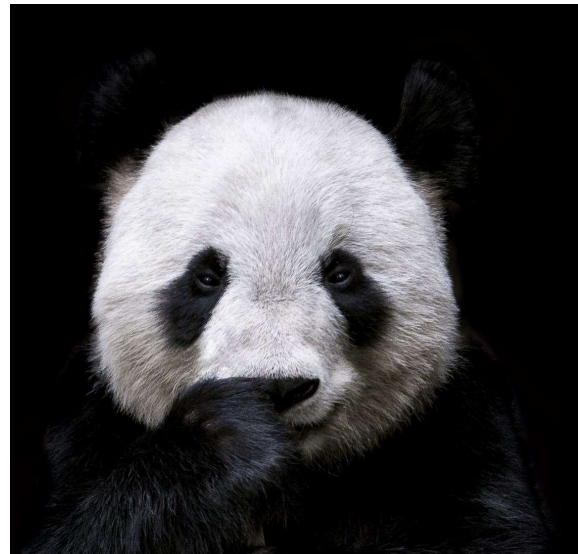
YTM, käyttäytymisanalyysin asiantuntija

Tutkija, kouluttaja

1

Lajinomainen on tarkoituksenmukaista

- Mitä jokin eläinlaji tekee, missä, kenen kanssa ja kuinka paljon? Miksi?
- Sopivat olosuhteet liikkumiseen ja lepoon (myös lämpötilat), syömiseen, juomiseen, sosiaaliseen toimintaan (ääntely, elehtiminen, hoiva) ym.
- **Suhde** hoitavaan ihmiseen on keskeinen **hyvinvoinnin välittäjä**.
- Osallistuminen ja vetäytyminen ovat yhtä lailla tarkoituksenmukaisia.

2

Eläinten kykyjen tunnustaminen

(mm. Nussbaum, 2011)

- Omia **kykyjä vastaava eläminen** mahdollisuuksien + taitojen avulla.
- Ihmisen vastuulla keksiä kriteerit, jotka riittävät eläimelle hyvin ja joista ei tule lipsuttua (mm. rahan tai kiireen vuoksi).
- Yksilön annetaan aktiivisesti omalla toiminnallaan vaikuttaa niin omaan elämäänsä kuin lähellään oleviin.
- Aistimisen ja viestimisen kultivoituminen eläimen vastuulla, koska **omistaa** omat havaintonsa ja kokemuksensa.

3

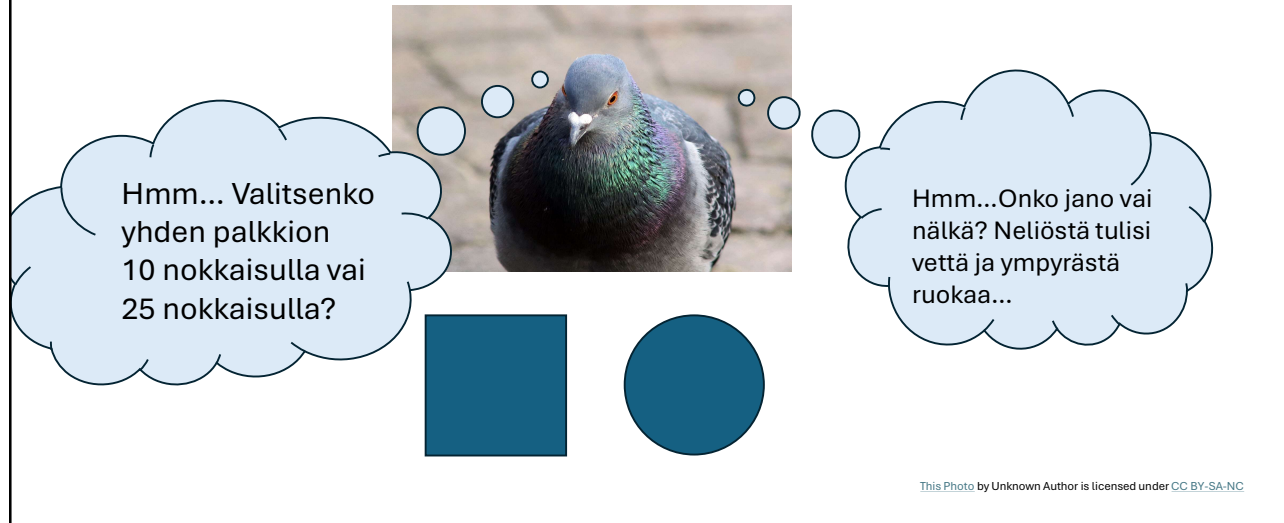
Mihin eläimet kykenevät vaikuttamaan?

(mm. Cooper ym., 2007; Mäki-Opas ym., 2022)

- **Mahdollisuus valita seurauksia** omalla käyttäytymisellä eli saada jotain tavoittelemaansa tai saada jokin asia tapahtumaan. Seuraukset ovat siis *muutosta* ja ne saavat aikaan myös käyttäytymistä *muuttavan* vaikutuksen.
- Eläinten tarpeet ja kyvyt tulevat meille näkyvämmiksi toiminta- ja valintamahdollisuuksien toistuvan toteutumisen myötä.
- Seurauksilla tavoitellaan eläimen kokemaa ja huomaamaa *muutosta* esim. sosiaalisessa, fyysisessä tai psykologisessa ympäristössä.
- Olennaisinta: välittömien lyhytkestoisten seurausten lisäksi seurauksilla on pidemmät ja pysyvämmät vaikutukset eläimen olotilaan.

4

Ulkoa opetellut vai ymmärretyt vaihtoehdot?

Hmm... Valitsenko yhden palkkion 10 nokkaisulla vai 25 nokkaisulla?

Hmm... Onko jano vai nälkä? Neliöstä tulisi vettä ja ympyrästä ruokaa...

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-SA-NC

5

Merkitykselliset valinnat ja hyvinvointi (Fernandez, 2024)

- Mahdollisuus tulla lähelle ja etäännyä, tavoitella ravintoa ja kontaktia, yrittää aktivoitua ja rauhoittaa itseä ja muita erilaisin tavoin.
- **Valitsemiselle ja kokeilemiselle** annettava aikaa, sillä eläimen ei oleteta valitsevan oikein, nopeasti, tehokkaasti ja tuottavasti.
- Suora havainnointia ja kirjaamista:
 - Mitä eläin valitsi tehdä?
 - Mitä siitä suoraan seurasi?
 - Mihin toistuvat valinnat lopulta johtivat?

A Modern Approach To Thinking About Ethics and Animal Training

LEAST INHIBITIVE, FUNCTIONALLY EFFECTIVE

The **Least Inhibitive, Functionally Effective (LIFE)** approach provides a framework that adheres closely to the behavioral and welfare-focused sciences. It considers the impact of training methods on the wellbeing of both human and non-human lives.

The LIFE approach emphasizes the important interplay between **training success** and **positive welfare**.

INCREASE MEANINGFUL CHOICES

Least inhibitive means removing choice restrictions to increase quality of life.

- Avoid environmental restrictions to motivate behavior, such as food deprivation.
- Improve meaningful options by expanding response alternatives and behavioral repertoires.

IDENTIFY BEHAVIORAL FUNCTIONS

Assess causes of a behavior so that we can directly connect them to behavior change plans.

- Collect data based on observations and behavior change manipulations.
- Match causes of a behavior so that we can directly connect them to behavior change plans.

MAXIMIZE TRAINING SUCCESS

Effectiveness is only one component of success. Impact of training on welfare is also important.

- Consider other welfare impacts, such as context and human-animal interactions.
- Training success includes positive welfare during and after training sessions.

6

Valinnat ja seuraukset

(Friedman, 2021; Rust ym., 2024)

- Perusmalli koulutusvalinnoille, kun **tavoitteena** on eläimen **suoritus**.
- Yleinen mutta valuvikainen, mm. pakkokeinot vaihtoehtoina – eläimen valinta on siis joko oikea tai väärä.
- Hyvinvointi motivaattorina rajatuille tai pakotetuille valinnoille.
- Ympäristöä muokkaamalla saadaan aikaan ”hyviä valintoja” myös ilman hyvää vaikutusta hyvinvointiin.

7

Opetetut taidot ja valinnan tulkinta

1. Erillisharjoittelu palkitsemisen avulla
 - **Harjan koskettaminen kuonolla** → harjalla harjataan → **makupala**.
 - **Jakkaralle kiipeäminen** → kädellä silitetään → **makupala**.
 - Hakeutuu viereen ja **koskee kättä** → **kädellä silitetään**.
2. Tahdonilmaisuja valintatilanteissa: vaihtoehtoina harja ja jakkara
 - Voi koskea harjaa, mutta **väistää** silitystä ensimmäisillä kerroilla.
 - Kiipeää jakkaralle, mutta **laskeutuu** ja tulee ihmistä **lähemmäs** silitetessä.
3. Valintatilanne: harja, jakkara ja niiden palkkiot sivussa saatavilla.

8

Ammattilainen, asiakas ja eläin kolmikkoina

- Staattisempi lähestymistapa:
 - Ammattilainen \leftrightarrow asiakas
 - Asiakas \leftrightarrow eläin
 - Ammattilainen \leftrightarrow eläin
- Irtokolmikossa kolme paria, joilla omat keskinäiset suhteensa toisiin.
- Olennaisena puutteena on, että terveyttä ja hyvinvointia tavoitteellisesti tuottavassa työssä mahdollisuus ulossulkemiseen.
- Dynaamisempi lähestymistapa:
 - **Ammattilainen**-(eläin)-asiakas
 - **Ammattilainen**-(asiakas)-eläin
 - **Eläin**-(ammattilainen)-asiakas
 - **Eläin**-(asiakas)-ammattilainen
 - **Asiakas**-(ammattilainen)-eläin
 - **Asiakas**-(eläin)-ammattilainen
- Terapiakolmikossa kolme yksilöä, joiden suhde ja tuntemus toisesta on välittynyt kolmannen osapuolen kautta.
- Tutustumme itseemme ja muihin eri tavoin riippuen siitä, mitä välissämme on.

9

Lopuksi

- Kyky = mahdollisuus + taito
- Hyvinvointityö on hyvä konteksti kokeilla ja uudistaa käsityksiä eläimille mahdollisista kyvyistä ja taidoista.
- Eläimen voi opettaa sekä valitsemaan että ymmärtämään eri vaihtoehtoja.
- Jokainen kolmikko on ainutlaatuinen ja muuttuva, mutta miten näin joustavaa näkökulmaa voisi hyödyntää riittävästi?

10